

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 30.9.2005
COM(2005) 465 końcowy

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO ORAZ
KOMITETU REGIONÓW**

i2010: BIBLIOTEKI CYFROWE

{SEC(2005) 1194}

{SEC(2005) 1195}

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie.....	3
2.	i2010: biblioteki cyfrowe	3
3.	Dostęp online do europejskiego dziedzictwa kulturowego: Gra o wysoką stawkę	5
4.	Digitalizacja	5
5.	Dostęp online	7
6.	Konserwacja zasobów cyfrowych.....	8
7.	Europejska odpowiedź	10
7.1.	Rozpoczęte inicjatywy	10
7.2.	Nowe i wzmacnione inicjatywy.....	11
8.	Wniosek.....	13

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO ORAZ
KOMITETU REGIONÓW**

i2010: BIBLIOTEKI CYFROWE

1. WPROWADZENIE

W liście z dnia 28 kwietnia 2005 r. skierowanym do Prezydencji Rady oraz do Komisji sześciu szefów państw i rządów opowiedziało się za utworzeniem wirtualnej europejskiej biblioteki, służącej udostępnieniu wszystkim zainteresowanym europejskiego dorobku kulturalnego i naukowego. Komisja pozytywnie odniosła się do tej idei i przyczyni się do jej realizacji poprzez główną inicjatywę pakietu i2010, która dotyczy bibliotek cyfrowych.

Niniejszy komunikat przedstawia wizję leżącą u podstaw inicjatywy dotyczącej bibliotek cyfrowych oraz określa główne składające się na nią elementy. Został w nim zarazem bliżej przedstawiony pierwszy element inicjatywy, na który składają się digitalizacja, udostępnienie online oraz konserwacja w formie cyfrowej europejskiego dziedzictwa kulturowego. W komunikacie zanalizowano wyzwania stojące na drodze do pełnego wykorzystania kulturalnego i ekonomicznego potencjału tego elementu inicjatywy, a także zaproponowano pierwszy zestaw działań, które pomogą przezwyciężyć obecne rozproszenie europejskich wysiłków w tym zakresie.

2. i2010: BIBLIOTEKI CYFROWE

Inicjatywa na rzecz bibliotek cyfrowych ma sprawić, by europejskie zasoby informacji można było łatwiej i w bardziej interesujący sposób wykorzystywać w internecie. Opiera się ona na bogatym dziedzictwie kulturowym Europy łączącym w sobie wielokulturowość i wielojęzyczność, i wprowadza w ten obszar postęp techniczny i nowe modele biznesowe.

Biblioteki cyfrowe są uporządkowanymi zbiorami zasobów cyfrowych udostępnianymi publicznie. Mogą się na nie składać materiały, które zostały zdigitalizowane, takie jak cyfrowe kopie książek i innych materiałów mających postać fizyczną, pochodzących z bibliotek i archiwów. Mogą one również być tworzone w oparciu o informacje, które powstały pierwotnie w formacie cyfrowym. Dzieje się tak coraz częściej w dziedzinie informacji naukowej, gdzie publikacje cyfrowe oraz gigantyczna ilość informacji są przechowywane w formie zbiorów cyfrowych. Niniejsza inicjatywa dotyczy zarówno materiałów zdigitalizowanych, jak i powstałych w formacie cyfrowym.

W celu wykorzystania potencjału technologii cyfrowych dla rozpowszechniania i ułatwienia dostępu do informacji uwzględnione zostaną trzy główne aspekty:

- **Dostęp online**, który jest warunkiem wstępnym dla maksymalizacji korzyści, jakie informacje mogą przynieść obywatelom, naukowcom i przedsiębiorstwom.
- **Digitalizacja zbiorów analogowych**, służąca ich szerszemu wykorzystaniu w społeczeństwie informacyjnym.

- **Konserwacja i przechowywanie**, które zapewnią przyszłym pokoleniom dostęp do materiałów cyfrowych oraz zapobiegną utracie cennych zasobów.

Inicjatywa na rzecz bibliotek cyfrowych uwzględni te aspekty w szeregu tworzących ją elementów. Niniejszy komunikat dotyczy kwestii europejskiego **dziedzictwa kulturowego**, jednak drugim zasadniczym zagadnieniem pozostaje **informacja naukowa**. Jest to specyficzna dziedzina o szczególnej dynamice, wynikającej z potrzeby przetwarzania i przechowywania wielkiej ilości danych cyfrowych, a także z gwałtownego wzrostu liczby publikacji dostępnych wyłącznie w formie cyfrowej. Przewidziany na rok 2006 komunikat przedstawi szczególne wyzwania stojące w tej dziedzinie przed bibliotekami cyfrowymi, w tym rolę infrastruktury wspierającej o wysokiej pojemności oraz działania, które należy podjąć na poziomie europejskim.

Konsultacje online towarzyszące niniejszemu dokumentowi będą dotyczyły kilku podstawowych zagadnień mających wpływ na kwestie digitalizacji, dostępu online oraz konserwacji w formie cyfrowej. Odpowiedzi wniosą znaczący wkład w przygotowanie ewentualnego zalecenia w sprawie digitalizacji i konserwacji w formie cyfrowej. Zostaną one również wykorzystane w innych powiązanych inicjatywach Wspólnoty, np. podczas przeglądu warunków ramowych w zakresie praw autorskich.

W skrócie:

Niniejszy komunikat „i2010: biblioteki cyfrowe” skoncentrowany na kwestii **dziedzictwa kulturowego** (2005 r.)

Konsultacje online (2005 r.) dotyczące zagadnień związanych z digitalizacją, dostępem online oraz konserwacją w formie cyfrowej. Odpowiedzi zostaną uwzględnione podczas przygotowywania wniosku dotyczącego **zalecenia** w sprawie digitalizacji i konserwacji w formie cyfrowej (2006 r.) oraz w ramach innych inicjatyw Wspólnoty, jak np. podczas **przeglądu warunków ramowych w zakresie praw autorskich** (2006 r.)

Komunikat dotyczący dostępu do **informacji naukowej**, skoncentrowany w szczególności na zagadnieniu informacji powstających w formacie cyfrowym (2006 r.)

3. DOSTĘP ONLINE DO EUROPEJSKIEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO: GRA O WYSOKĄ STAWKĘ

Aspekty kulturowe i społeczne

Europejskie biblioteki i archiwa¹ to skarbiec materiałów – książek, prasy, filmów, fotografii i map – odzwierciedlających bogatą historię Europy oraz jej kulturowe i językowe zróżnicowanie. Udostępnienie tych materiałów – pochodzących z różnych kultur i obszarów językowych – w internecie ułatwi obywatelom docenienie własnego dziedzictwa kulturowego, a także dorobku innych krajów europejskich, oraz wykorzystanie go w celach edukacyjnych, zawodowych lub rekreacyjnych. Będzie to stanowić wkład uzupełniający i wspierający cele działań Unii Europejskiej w dziedzinie kultury.

Aspekty gospodarcze

Biblioteki i archiwa są znaczącym sektorem pod względem inwestycji i zatrudnienia. W roku 2001 europejskie biblioteki zapewniały 336 673 odpowiedników pełnoetatowych miejsc pracy, a korzystało z nich ponad 138 mln zarejestrowanych użytkowników². Ich wpływ na całość gospodarki jest znaczący.

Digitalizacja zasobów archiwalnych i bibliotecznych mogłaby w znaczący sposób zwiększyć ten wpływ. Po zdigitalizowaniu europejskie dziedzictwo kulturowe mogłoby stać się siłą napędową sieci wymiany kulturalnej. Będzie ono także bogatym źródłem materiałów wyjściowych do wykorzystania w usługach i produktach o wartości dodanej w sektorach takich jak turystyka i edukacja. W przypadku odpowiedniej konserwacji materiały te mogą być wielokrotnie wykorzystywane. Wysiłki w zakresie digitalizacji będą także impulsem dla powstawania ważnych nowych przedsięwzięć rozwijających nowatorskie technologie.

4. DIGITALIZACJA

Ilość i różnorodność materiałów znajdujących się w europejskich bibliotekach i archiwach jest imponująca.

Całkowita liczba książek oraz roczników periodyków w europejskich bibliotekach (EU 25) wynosiła w 2001 roku 2 533 893 879³.

Głównym celem digitalizacji tego materiału jest udostępnienie go użytkownikom internetu. Jednak w niektórych przypadkach digitalizacja ma na celu w pierwszej kolejności utrwalenie tych zasobów, a nie ułatwienie dostępu do nich. Dotyczy to przede wszystkim materiałów audiowizualnych, w przypadku których z czasem następuje pogorszenie jakości formatów analogowych oraz utrata cennych materiałów.

---

¹ Wiele z omawianych kwestii ma również znaczenie dla muzeów prezentujących swoje zbiory w internecie.

² International library statistics: Trends and Commentary based on the Libecon data, D. Fuegi and M. Jennings, 2004.

³ Ibid.

W trakcie przeglądu dziesięciu głównych archiwów radiowo-telewizyjnych stwierdzono istnienie 1 mln godzin materiałów filmowych, 1,6 mln godzin rejestracji wideo oraz 2 mln godzin nagrań dźwiękowych. Łączne europejskie zbiory materiałów audiowizualnych są prawdopodobnie 50 razy większe. Większość z materiałów to materiały oryginalne i analogowe. 70 % materiałów jest zagrożonych, ponieważ rozpadają się, są zbyt delikatne lub są zarejestrowane na przestarzałych nośnikach. Każdego roku europejskie archiwa audiowizualne tracą dziesiątki tysięcy godzin materiałów należących do najstarszych części ich zbiorów⁴.

Na dzień dzisiejszy jedynie niewielka część zbiorów europejskich została zdigitalizowana. Działania w zakresie digitalizacji są podejmowane we wszystkich Państwach Członkowskich, ale wysiłki te są rozproszone i osiągnięto niewielkie postępy. Zostało to podkreślone podczas ogłoszenia przez przedsiębiorstwo Google inicjatywy digitalizacji 15 mln książek z czterech głównych bibliotek w Stanach Zjednoczonych i jednej europejskiej. Jeśli inicjatywa ta zostanie zrealizowana zgodnie z zamierzeniami, jej rozmiary znacznie przekroczą wysiłki na poziomie krajowym podejmowane w którymkolwiek z Państw Członkowskich UE. Również w innych częściach świata wysiłki w zakresie digitalizacji zostały zintensyfikowane. Między innymi w Indiach i w Chinach istnieją ambitne plany digitalizacji obejmujące materiały w różnych językach.

Na kierunek oraz sprawność procesu digitalizacji w Europie wpływa szereg wyzwań.

Wyzwania finansowe: Digitalizacja wymaga dużego nakładu siły roboczej i jest kosztowna. Potrzebne są znaczące wstępne inwestycje, które w większości przypadków wykraczają poza możliwości finansowe instytucji gromadzących informacje. Digitalizacja wszystkich ważnych materiałów jest zadaniem niemożliwym do zrealizowania, dlatego należy dokonać wyboru, co i kiedy powinno zostać zdigitalizowane.

Wyzwania organizacyjne: Strategia „jednorazowa digitalizacja – szerokie rozpowszechnianie” może przynieść korzyści wszystkim zaangażowanym organizacjom. Należy unikać powielania wysiłków, czyli kilkakrotnej digitalizacji tych samych dzieł lub zbiorów. Można to osiągnąć jedynie w drodze ciągłej koordynacji na poziomie krajowym i europejskim. Ta ostatnia może także zwiększyć europejską wartość dodaną, gdzie efekt końcowy jest większy niż wynikałoby to ze zsumowania poszczególnych części.

Dla uruchomienia procesu digitalizacji potrzebne są nowe metody pracy. Partnerstwo z sektorem prywatnym lub sponsoring przez ten sektor mogłyby wnieść odpowiedni wkład, ale ten rodzaj partnerstwa nie jest jeszcze dobrze rozwinięty. Inwestycjom w digitalizację muszą poza tym towarzyszyć zmiany organizacyjne w odpowiednich instytucjach, obejmujące także podniesienie kwalifikacji personelu.

Wyzwania techniczne: Zasadniczym wyzwaniem technicznym jest konieczność ulepszenia technik digitalizacji tak, by proces ten – zarówno w przypadku materiałów audiowizualnych jak i książek – był bardziej ekonomiczny i możliwy do sfinansowania. W przypadku digitalizacji tekstów pisanych potrzebny jest lepszy sprzęt do automatycznego podawania książek i dokumentów, a także wyższej wydajności sprzęt do optycznego i opartego na wiedzy rozpoznawania tekstów w językach innych niż angielski.

---

⁴ Badanie przeprowadzone w ramach projektu IST Presto, zakończonego w październiku 2002 r.: <http://presto.joanneum.ac.at/index.asp>

Systemy optycznego rozpoznawania tekstów (OCR) dla języka angielskiego były testowane i eksploatowane na większości czcionek drukarskich przez ostatnich 10-15 lat i zostały wzbogacone o algorytmy automatycznej lub półautomatycznej korekty ortograficznej. Podobne systemy dla innych języków są mniej zaawansowane, co prowadzi do zwiększenia kosztów oraz rezultatów o niższej jakości.

Wyzwania prawne: Digitalizacja oznacza sporządzenie kopii, co może okazać się problematyczne z uwagi na prawa własności intelektualnej (IPR). Dyrektywa 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁵ przewiduje wyjątek dla określonych czynności zwielokrotniania dokonywanych przez ogólnodostępne biblioteki, instytucje edukacyjne, muzea lub archiwa. Wyjątek ten nie ma jednak charakteru obowiązkowego, co doprowadziło do wdrożenia dyrektywy w różnych formach w poszczególnych Państwach Członkowskich. Do digitalizacji zniechęcają również ograniczone przepisami możliwości wykorzystywania tworzonych kopii cyfrowych.

5. DOSTĘP ONLINE

Tradycyjny model usług bibliotecznych, oparty na wypożyczaniu fizycznych materiałów znajdujących się w posiadaniu bibliotek, jest trudny do przetransponowania do środowiska cyfrowego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami wspólnotowymi oraz porozumieniami międzynarodowymi, materiały powstałe w wyniku digitalizacji mogą być wykorzystywane online jedynie wtedy, jeśli są wolnodostępne⁶ lub za wyraźną zgodą właścicieli praw do nich. W związku z tym europejska biblioteka cyfrowa koncentrować się będzie w zasadzie na materiałach wolnodostępnych.

W przypadku literatury oznacza to, że jedynie dzieła powstałe na początku XX wieku lub wcześniej są dostępne bez ograniczeń wynikających z praw autorskich, w zależności od daty śmierci autora. Ale nawet w przypadku gdy dzieła nie są objęte prawami autorskimi sytuacja nie zawsze jest jasna. Mogą bowiem istnieć prawa związane z różnymi wydaniem dzieła, które samo w sobie nie jest chronione prawami autorskimi, np. prawa do przedmowy, okładek oraz układu typograficznego.

Stworzenie biblioteki online oferującej dzieła wykraczające poza „materiały wolnodostępne” nie jest możliwe bez zasadniczych zmian w przepisach dotyczących praw autorskich lub odpowiednich umów z posiadaczami praw autorskich, zawieranych indywidualnie.

W tym kontekście istotne znaczenie ma kwestia przejrzystości/wyjaśnienia statusu dzieł pod względem praw autorskich. W niektórych przypadkach koszty określenia statusu dzieł pod względem praw autorskich będą wyższe niż same procesy digitalizacji oraz udostępnienia online. Tak jest w szczególności w przypadku tzw. „dzieł osieroconych” – filmów lub książek, w przypadku których określenie, kto jest posiadaczem praw autorskich, jest niemożliwe lub bardzo trudne. Czynniki te zostały uwypuklone w dokumencie roboczym służb Komisji oraz w konsultacjach online towarzyszących temu dokumentowi.

---

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r., Dz.U. L 167 z 22.6.2001, str. 10.

⁶ Termin „wolnodostępne” jest tu używany w wąskim znaczeniu i odnosi się do zasobów informacji, które są wolno dostępne dla wszystkich i mogą być przez nich wykorzystywane, np. z powodu wygaśnięcia praw autorskich.

Zagadnienia dostępu online nie ograniczają się do kwestii praw własności intelektualnej. Umieszczenie materiałów w internecie nie oznacza, że mogą one zostać łatwo odnalezione przez użytkownika, a tym bardziej, że można je łatwo przeszukiwać i wykorzystywać. Potrzebne są odpowiednie funkcje pozwalające użytkownikowi na odkrywanie zasobów i pracę z nimi. Oznacza to potrzebę opisu strukturalnego i jakościowego zawartości, zarówno zbiorów jak i zawartych w nich egzemplarzy, oraz wspieranie ich wykorzystywania (np. poprzez komentarze/adnotacje).

6. KONSERWACJA ZASOBÓW CYFROWYCH

Utworzenie cyfrowej kopii książki lub filmu niekoniecznie gwarantuje przedłużenie jego życia. Wszystkie materiały cyfrowe – dzieła zdigitalizowane jak również materiały powstałe w formacie cyfrowym – muszą być konserwowane aby mogły być wykorzystane. Digitalizacja, której nie towarzyszy właściwa strategia w zakresie konserwacji, może prowadzić do marnowania środków.

Konserwacja cyfrowa jest palącym problemem dla społeczeństwa informacyjnego, w którym ilość informacji rośnie w postępie geometrycznym, a zawartość jest coraz bardziej dynamiczna. Na dzień dzisiejszy brakuje doświadczeń w zakresie konserwacji cyfrowej, ramy prawne podlegają ciągłym zmianom, możliwości są ograniczone, a rezultat wysiłków konserwacyjnych niepewny. Problem ten powinien być możliwie szybko wzięty pod uwagę zarówno przez polityków, jak i najbardziej zainteresowane instytucje. Jego znaczenie wykracza dalece poza sferę bibliotek i archiwów i dotyczy wszystkich organizacji generujących informacje w formie cyfrowej i zainteresowanych zachowaniem ich dostępności.

Przyczyny utraty zasobów cyfrowych są wielorakie. Pierwszą z nich jest kwestia kolejnych generacji sprzętu, które nie pozwalają odczytać starych plików.

Aby uczcić 900-ną rocznicę powstania Domesday Book w roku 1985, skompilowane zostało nowe multimedialne wydanie. W roku 2002 dysku nie można było praktycznie odczytać, ponieważ prawie wyszły z użytku komputery potrafiące odczytać jego format. Aby go uratować został opracowany system zdolny odczytać dysk przy użyciu emulatora. Ciekawe, że istnieją problemy z dostępem do danych cyfrowych z roku 1986, a jednocześnie nadal można zajrzeć do oryginalnej Domesday Book, liczącej ponad 900 lat.

Szybka wymiana i starzenie się programów komputerowych to kolejny istotny czynnik. Jeśli dane nie są transponowane do aktualnych programów lub nie podejmuje się starań o konserwację oryginalnego kodu źródłowego, odzyskanie informacji może okazać się bardzo kosztowne, jeśli w ogóle będzie jeszcze możliwe. Dzieje się tak szczególnie w przypadku „zamkniętych” formatów danych, w przypadku których kod źródłowy nie jest udostępniony publicznie. Ograniczony czas życia cyfrowych urządzeń do przechowywania danych, np. płyt CD-ROM, jest kolejnym powodem utraty zasobów cyfrowych.

Biblioteki i archiwa podjęły się niedawno zadania konserwacji w epoce cyfrowej na niewielką skalę. Istnieją formy współpracy transgranicznej, ale ogólnie działania w Europie pozostają rozdrobnione. W obrębie poszczególnych Państw Członkowskich brakuje generalnie jasnej polityki w zakresie konserwacji cyfrowej. Jeśli krajowe plany konserwacji istnieją, koncentrują się one głównie na kwestii zabezpieczenia materiałów powstałych w formie

analogowej, natomiast nie uwzględniają wyzwania, jakim jest dziedzina materiałów w formie cyfrowej.

Największe postępy dokonały się w zakresie egzemplarza obowiązkowego, gdzie Państwa Członkowskie wprowadziły obowiązek przekazywania materiałów cyfrowych w celu zapewnienia, by materiały te były gromadzone i przechowywane przez właściwe instytucje. W chwili obecnej zakres tych systemów różni się jednakże w poszczególnych krajach. Tylko niekiedy obejmują one na przykład dynamiczne materiały internetowe.

Podstawowe wyzwania, przed którymi stoi konserwacja cyfrowa, są podobne do tych, które dotyczą digitalizacji:

Wyzwania finansowe: Prawdziwe koszty długoterminowej konserwacji cyfrowej są niezbyt jasne. Zależą one od czynników takich jak liczba transpozycji wymaganych z biegiem czasu. Oczywiście jest jednak, że w związku z ograniczonymi możliwościami należy dokonać wyboru, które materiały powinny być konserwowane.

Wyzwania organizacyjne: Istnieje potrzeba dokonania wyborów, ale otwartym pozostaje pytanie, kto powinien podejmować decyzje i kto powinien być odpowiedzialny za konserwację jakich materiałów. W obszarze, w którym nie udzielono odpowiedzi na podstawowe pytania, istnieje ryzyko wystąpienia skrajnie zróżnicowanych koncepcji oraz powielania wysiłków. Europejska wartość dodana polega na zapewnieniu komplementarności oraz wymianie sprawdzonych rozwiązań. Konserwacja informacji cyfrowych wymaga również nowych metod pracy. Obejmuje to również podnoszenie kwalifikacji personelu oraz zwiększenie współpracy między sektorem publicznym i prywatnym.

Wyzwania techniczne: Nie przeprowadzono dotychczas szerszych badań w zakresie konserwacji technicznej. Głównym wyzwaniem pozostaje obniżenie kosztów. Kolejną kwestią wymagającą uwzględnienia jest pogłębione zrozumienie możliwości konserwowania dużych ilości szybko zmieniających się informacji. Postępy dokonywane w powiązanych obszarach, takich jak narzędzia automatycznej analizy i indeksacji, przyczynią się do zagwarantowania dostępności informacji oraz możliwości jej ponownego wykorzystania.

Wyzwania prawne: Ponieważ konserwacja cyfrowa polega na kopiowaniu i transponowaniu, kwestia ta musi być analizowana w świetle przepisów dotyczących praw własności intelektualnej. Inne wyzwania wiążą się z zagadnieniem egzemplarza obowiązkowego w przypadku materiałów cyfrowych: Ponieważ zakres środków prawnych i tempo ich przyjmowania różnią się w poszczególnych Państwach Członkowskich, może to prowadzić do powstania mozaiki różniących się przepisów, które będą musiały być uwzględniane przez producentów zawartości działających w skali międzynarodowej. W miejscu, gdzie przecinają się kwestie egzemplarza obowiązkowego oraz praw własności intelektualnej, zagadnienie wprowadzania technicznych środków ochrony przed kopiowaniem lub systemów zarządzania prawami do zasobów cyfrowych, ograniczających dostęp do materiałów cyfrowych, stwarza cały szereg nowych problemów. Systemy egzemplarza obowiązkowego mogą okazać się nieprzydatne do realizacji swojego celu, jeśli producenci informacji rezygnują z tworzenia egzemplarzy nieobjętych ochroną.

7. EUROPEJSKA ODPOWIEDŹ

Organizacja i finansowanie digitalizacji zbiorów kulturalnych oraz konserwacja cyfrowa są zasadniczo zadaniem Państw Członkowskich. Istnieją jednakże obszary, w których można uzyskać znaczącą europejską wartość dodaną, i gdzie prace na poziomie europejskim rozpoczęły się już kilka lat temu. Prace te zostaną teraz nasilone i uzupełnione przez nowe działania.

7.1. Rozpoczęte inicjatywy

Koordinacja na poziomie europejskim

Znaczenie digitalizacji europejskiego dziedzictwa kulturowego zostało już odpowiednio uznane przez Komisję w planie działań eEurope. Doprowadziło to w roku 2001 do przyjęcia tzw. „Zasad z Lund” oraz związanego z nimi „Planu działań z Lund”, oraz do utworzenia Grupy Przedstawicieli Państw Członkowskich ds. digitalizacji. W zakresie konserwacji cyfrowej rezolucja Rady z 2002 r. podkreślała wagę tego zagadnienia i wzywała Państwa Członkowskie do podjęcia odpowiednich działań⁷.

W przypadku sektora audiowizualnego szczególne znaczenie ma projekt zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dziedzictwa kinematograficznego oraz konkurencyjności powiązanych działań przemysłowych⁸. Wzywa on między innymi Państwa Członkowskie do dopuszczenia kopiowania dla celów konserwacyjnych.

Współfinansowanie

Dzięki finansowaniu przez UE badań naukowych powstał szereg projektów służących lepszemu udostępnieniu europejskiego dziedzictwa kulturowego przy pomocy nowych technologii. Projekty wspierające współpracę między europejskimi bibliotekami narodowymi rozwinęły się od wymiany zapisów katalogowych do projektu biblioteki europejskiej (The European Library, TEL). Projekt ten wszedł właśnie w fazę operacyjną polegającą na zapewnieniu dostępu do zbiorów europejskich bibliotek narodowych poprzez jeden wspólny portal.

Jedynie kilka projektów realizowanych w ramach programów badań naukowych podejmuje zagadnienie konserwacji cyfrowej, natomiast szereg z nich poświęconych jest w szczególności kwestii digitalizacji. Przykładem może być projekt PRESTOSPACE, w którym digitalizacja jest wykorzystywana do zakonserwowania materiałów analogowych.

W ramach projektu PRESTOSPACE (2004-2007, współfinansowanie w wysokości 9 mln EUR) opracowywany jest zestaw narzędzi, który archiwa audiowizualne mogą wykorzystywać do digitalizacji materiałów audiowizualnych. Narzędzia te pozwolą

---

⁷ Rezolucja Rady z dnia 25 czerwca 2002 r., Preserving tomorrow's memory: preserving digital content for future generations („Zachowanie przyszłej pamięci: konserwacja zasobów cyfrowych dla przyszłych pokoleń”), Dz.U. C 162 z 6.7.2002, str. 4. Kwestia ta została również poruszona we wniosku Komisji z dnia 18.2.2005 r. dotyczącym zalecenia Rady w sprawie działań priorytetowych w celu wzmocnienia współpracy w dziedzinie archiwów w Europie, COM(2005) 53 wersja ostateczna.

⁸ Uzgodniony między Parlamentem i Radą w pierwszym czytaniu, ale nie przyjęty jeszcze formalnie.

obniżyć koszty i polepszyć jakość digitalizacji, biorąc pod uwagę konwersję i konserwację materiałów audiowizualnych powstałych w formatach analogowych.

7.2. Nowe i wzmocnione inicjatywy

Strategiczne dyskusje z zainteresowanymi stronami oraz wzmocniona koordynacja

Na podstawie pytań zawartych w załączniku II do niniejszego komunikatu przeprowadzone zostaną konsultacje online na temat organizacyjnych, prawnych i technicznych wyzwań związanych z digitalizacją, dostępem online oraz konserwacją cyfrową. Odpowiedzi wniosą znaczący wkład w przygotowanie ewentualnego zalecenia w sprawie digitalizacji i konserwacji cyfrowej. Zostaną one również uwzględnione w ramach innych inicjatyw, jak np. programów Wspólnoty w zakresie RTD oraz przeglądu warunków ramowych w zakresie praw autorskich. Grupa wysokokwalifikowanych ekspertów ds. bibliotek cyfrowych będzie doradzać Komisji w kwestii możliwie najlepszej odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania na poziomie europejskim.

Komisja zwiększy swoje wysiłki na rzecz pobudzenia europejskiej współpracy w zakresie digitalizacji i konserwacji cyfrowej. Celem jest przyspieszenie procesu digitalizacji w Państwach Członkowskich, uniknięcie powielania wysiłków oraz zachęcenie do wykorzystywania sprawdzonych rozwiązań. Aktualizacja „Planu działań z Lund”, zaplanowana na czas brytyjskiej Prezydencji Rady, może odegrać istotną rolę pod tym względem, podejmując szereg aspektów technicznych. Stosowanie wskaźników ilościowych w kontekście „Planu działań z Lund” może pomóc w określeniu postępów dokonywanych w całej Europie.

Szczególne uwaga zostanie poświęcona pracom bibliotek narodowych oraz bibliotek gromadzących egzemplarze obowiązkowe, głównym podmiotom oraz kwestii wkładu w stworzenie europejskiej biblioteki cyfrowej.

Współfinansowanie

Programy na rzecz badań naukowych oraz program *eContentplus* będą wykorzystywane na poziomie Wspólnoty dla działań o znaczeniu i skali europejskiej dotyczących digitalizacji, konserwacji cyfrowej oraz dostępu do zasobów z zakresu kultury. Fundusze regionalne współfinansują już inicjatywy na rzecz digitalizacji w niektórych Państwach Członkowskich i mogłyby kontynuować to wsparcie.

Praktyczne wykorzystanie rezultatów digitalizacji dziedzictwa kulturowego jest coraz częściej celem projektów współpracy współfinansowanych w ramach programu „Kultura 2000”. Przedstawiony przez Komisję program „Kultura 2007” umożliwi współfinansowanie projektów współpracy służących poprawie transgranicznego obiegu dzieł i produktów kultury, w tym dzięki digitalizacji i dostępowi online.

Badania naukowe

W ramach programów badań naukowych Komisja podejmie następujące szczegółowe inicjatywy w dziedzinie zasobów związanych z kulturą, bliskie prowadzonym ogólnym badaniom powiązanych z tematyką zawartości (wyszukiwarki, technologie językowe, itp.):

W ostatnim zaproszeniu do składania wniosków w ramach programu na rzecz technologii społeczeństwa informacyjnego, zamkniętym dnia 21 września 2005 r., zarezerwowano kwotę

36 mln EUR na badania w zakresie nowych technologii służących przeszukiwaniu i wyszukiwaniu zasobów związanych z kulturą (22 mln EUR) oraz służących konserwacji cyfrowej (14 mln EUR).

W ramach siódmego programu ramowego Komisja proponuje rozszerzenie wkładu programu w badania w dziedzinach takich jak digitalizacja, dostęp do cyfrowych zasobów związanych z kulturą oraz konserwacja cyfrowa. Wspieranie postępu technicznego na tym obszarze miałyby nastąpić między innymi poprzez sieć ośrodków kompetencji, które mogłyby stać się fundamentem digitalizacji i konserwacji cyfrowej w Europie. Wspólnota wniosłaby wkład w tym zakresie poprzez współfinansowanie projektów.

Ośrodki te, wybrane w drodze zaproszenia do składania wniosków, gromadziłyby różnorakie techniczne i prawne umiejętności niezbędne do osiągnięcia wysokiej jakości w procesach digitalizacji i konserwacji cyfrowej. Dokonają one integracji i rozbudowy know-how posiadanego przez przedsiębiorstwa działające w dziedzinie odpowiednich technologii, uczelnie wyższe, instytucje kulturalne oraz inne organizacje. Będą one:

- *przeprowadzać badania naukowe oraz wspierać zaawansowane rozwiązania techniczne, badać je w praktyce i przeprowadzać analizy porównawcze na zasobach o dużej objętości;*
- *wspierać dostosowanie oraz przekazanie tych rozwiązań instytucjom kulturalnym;*
- *przekazywać wiedzę do instytucji wykorzystujących te rozwiązania oraz wspierać rozwój kwalifikacji ich pracowników.*

eContentplus

W ramach programu *eContentplus*, w latach 2005-2008 udostępnionych zostanie 60 mln EUR na projekty polepszające dostępność oraz łatwość korzystania z europejskich zasobów kulturalnych i naukowych. Głównymi celami będą osiągnięcie interoperacyjności między krajowymi cyfrowymi zbiorami i usługami (np. dzięki jednolitym standardom) oraz ułatwienie dostępności i wykorzystywania materiałów w kontekście wielojęzyczności.

W skrócie:

Strategiczne dyskusje z zainteresowanymi stronami oraz wzmocniona koordynacja

- Konsultacje online dotyczące digitalizacji i konserwacji cyfrowej (Komisja, 2005 r.)
- Ustanowienie grupy wysokokwalifikowanych ekspertów (Komisja, 2005 r.)
- Wniosek dotyczący zalecenia w sprawie digitalizacji i konserwacji cyfrowej (Komisja, 2006 r.)
- Wkład w powiązane inicjatywy, np. przegląd warunków ramowych dotyczących praw autorskich (2006 r.) oraz realizację siódmego programu ramowego (2007 r.)
- Aktualizacja „Planu działań z Lund” (obejmująca wskaźniki ilościowe) oraz dyskusja w Radzie w sprawie zaangażowania Państw Członkowskich w działania na rzecz digitalizacji i konserwacji cyfrowej (Państwa Członkowskie/Komisja, 2005 r.)

- Stymulowanie prac bibliotek narodowych (Komisja/biblioteki narodowe, 2005-2007 r.)

Współfinansowanie

- 36 mln EUR w 5. zaproszeniu w ramach szóstego programu ramowego (2005 r.)
- Wzmocnione wysiłki w zakresie badań naukowych związanych z digitalizacją, konserwacją cyfrową oraz dostępem do zasobów związanych z kulturą w ramach siódmego programu ramowego (2007 r.)
- Ośrodki kompetencji w zakresie digitalizacji i konserwacji w ramach siódmego programu ramowego (2007 r.)
- 60 mln EUR w ramach programu *eContentplus* (2005-2008)

8. WNIOSEK

Technologie informatyczne stwarzają możliwość ponownego „odkrycia” kulturowego i naukowego dziedzictwa Europy oraz udostępnienia go dla różnorodnych obecnych i przyszłych zastosowań. Zadanie to wymaga wspólnego wysiłku na poziomie Państw Członkowskich – których staraniom w zakresie digitalizacji i konserwacji cyfrowej brakuje na razie spójności – oraz na poziomie Wspólnoty. Skuteczna odpowiedź na powstałe wyzwania może przyspieszyć proces digitalizacji, ułatwić dostęp do informacji i zapewnić długookresową konserwację zasobów cyfrowych. Komisja zwraca się do Parlamentu Europejskiego i Rady o poparcie przedstawionej koncepcji, a do Państw Członkowskich o przyłączenie się do wysiłków podejmowanych na poziomie Unii, mających na celu stworzenie w Europie bibliotek cyfrowych.